

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Macht in de kerk

Ouderen vragen of kinderen wat mogen zingen.
 Een broeder wil wat zeggen.
 Tieners nemen hun gitaren mee, voor hun muziek.
 In een andere zaal wordt verteld aan de kleintjes.
 Een oma maakt een foto van de doop van haar kleinkind.
 Mág dat allemaal tijdens een kerkdienst?
 Wie bepaalt dat?
 Op basis waarvan?

B. Luiten ■

Het is slechts een greep. Er is veel meer te noemen. Binnen en buiten de eredienst. Veel is geregeld, vastgelegd. Of anders gebeurt het nog wel. Door de kerkenraad. Of door de macht der

gewoonte. Maar het heeft altijd met *macht* te maken, dat is duidelijk. Macht die meer of minder duidelijk aanwezig is. Waardoor het één wel mag en het andere niet. Al staat het nergens omschreven. En dan nog. Al stond het wel omschreven, wie deed dat dan? En vooral: *op basis waarvan?*

Die vraag is belangrijk, want lang niet alles is te snappen. Wat op de ene plaats wel kan, kan soms ergens anders niet. Waarom dan wel, en waarom dan niet? Zusterkerken kunnen daarin zo anders zijn. Macht wordt kennelijk verschillend gehanteerd. Dat heeft ook te maken met de personen die ervoor verantwoordelijk zijn. Maar is dat gezond?

De één klaagt, dat 'alles' maar kan tegenwoordig. Anderen lopen er tegen aan, dat 'nooit' iets mag. Geheel ondoorzichtig soms. Waarom gaat alles zoals het gaat? Waarom gaat het niet anders? Wie houdt dat zo in stand?

Is het gebruik van macht ergens aan te toetsen? Vooral als het gaat over zaken die niet in de Bijbel staan?

Wat is macht eigenlijk?

Sleutelmacht

De macht in de kerk is *sleutelmacht*. Jezus gaf aan Petrus de sleutels van het Koninkrijk van de hemel, en daarmee gaf Hij hem de macht die

In dit nummer

Kerkelijk leven - B. Luiten	
Macht in de kerk	299
Meditatief - E.A. de Boer	
Koplopers voor Gods troon - 4	302
Wandelen met God - B. Luiten	
Zout der aarde	303
Achtergronden - W. Wierenga	
Compromis ter pacificatie	305
Samenleving - F. Groenewold en R. Kuiper	
Bijbels zicht op de praktijk van huwelijk en gezin	308
Lied van de week - J. Smelik	
Geref. Kerkboek 2006 gezang 120	312
Persbericht	

poorten open te doen! Een geweldige bezigheid, met overweldigende gevolgen. Want als de poorten worden geopend, kunnen mensen binnengaan. *Zij gaan rechtstreeks tot God.* Met welke sleutel kan dat? Met het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus! Al wie Hem belijdt als de Zoon van God en Hem omhelst als zijn of haar Verlosser, ziet eeuwige deuren openzwaaien. Petrus kreeg geen andere taak dan deze verkondiging, daarop zal de Heer zijn gemeente bouwen.

wie de Bijbel open doet, doet Gods koninkrijk open, voor zichzelf en voor anderen

De andere apostelen werden later net zo aangesproken. Het getuigenis van apostelen en profeten wordt het fundament van de kerk. Ontmoeten zij geloof, dan mogen zij zonden kwijtschelden. Terwijl de sleutel ook de andere kant op kan draaien: door ongeloof valt alles in het slot.

Tot op heden is dit de centrale en meest wezenlijke taak van de kerk: de verkondiging van het Woord van God, om daardoor de poorten van het hemelrijk te openen en te sluiten (HC zondag 31). Hier zijn we mee bezig: persoonlijk, met elkaar en voor elkaar. Wie de Bijbel open doet, doet Gods koninkrijk open, voor zichzelf en voor anderen.

Want, zo belijden wij, de sleutelmacht van de apostelen is nu gegeven *aan de gemeente*. Als zij vergaderd is, handelt zij in naam van de Heer. Dan worden gelovigen ontvangen en ongelovigen buitengesloten.

En ook als de gemeente niet vergaderd is, in het onderling gesprek, mag voor de zondaar de hemel opengaan door de kwijtschelding van de zonden in de naam van Jezus (Mat. 18:15). Dat kan en dat mag omdat Hij de inhoud is van het Woord, altijd en overal. Hij is het Woord in eigen Persoon. Hij is aanwezig om deel te geven aan al zijn schatten en gaven, zo vaak zijn evangelie wordt bediend, door wie dan ook, al is het in een achterkamertje.

Die macht is ons geschonken, ambtsdragers gaan daarin voor, om elkaar en anderen binnen te laten in de naam van Jezus. *Om toegang te verlenen tot het eeuwig Koninkrijk.*

Macht dus om vooral te zeggen wat wèl mag, buitengewoon! Ook al moet je wel eens zeggen 'zo niet'.

Volmacht

Waarmee meteen is gezegd, dat alle macht in de kerk berust op *volmacht*. Niemand opent het Koninkrijk van God op eigen gelegenheid. Het is altijd in de naam van Jezus. Het zal altijd zijn naar zijn bedoeling, in zijn stijl, door zijn Geest. Wanneer zeg je ja, en wanneer zeg je nee? Wanneer Jezus ja zegt, wanneer Hij nee zegt. Dat wordt dus heel goed luisteren naar

Hem, om te onderscheiden waarop het aankomt, en jezelf (met je eigen mening) aan Hem onderwerpen...

Anders komt er niets van terecht, wordt het een grote kakofonie van ieders ja en nee door elkaar.

De macht in de kerk is dan ook wezenlijk anders dan in de wereld. De machthebbers der aarde voeren heerschappij, zij leggen anderen hun wil op, desnoods met geweld. Maar zo zal dat niet zijn in de gemeente van de Heer. Daar is de grootste degene die *dient*, die oog heeft voor het eeuwige heil van anderen en zich daarin geeft. Jezus zei dit in de nacht van het verraad, toen Hij zelf zijn leven ging geven (Luk. 22:24-30). Petrus schrijft later als kenmerk van het leidinggevend ambt, dat het geen kwestie van heerschappij voeren is. Juist niet! Wees een voorbeeld voor de kudde, als herders in dienst van de Herder (1Petr. 5:3).

Dat kan betekenen, dat je als leider wel eens door de knieën moet, om kleintjes te ontvangen in de naam van de Heer (Luk. 18:5). Ja, de Heer waarschuwt ons met nadruk die kleintjes niet over het hoofd te zien (Luk. 18:10). Veracht ze niet, voel je niet te goed of te groot voor hen, maar breng ze mee, breng ze tot Jezus.

WWJD?

Jongeren dragen soms een polsbandje, met de veelzeggende letters WWJD. Een afkorting van What Would Jesus Do? Een mooie gedachte zit daarin, die je kan behoeden voor zonden, en die je ook de moed kan geven om in gezelschap iets te zeggen of te doen in de stijl van de Heer. Zo'n bandje draag ik niet, maar ik denk wel vaak aan die letters. Als iemand vraagt of iets mag in de kerk. Wie ben ik om daarover te beslissen? *En op basis waarvan?* Ik denk dan vaak 'wat zou Jezus nu zeggen?' Hoe zou Hij reageren als kinderen tot Hem kwamen met een lied, een tekening, of iets anders waaruit hun liefde blijkt? Ik denk dat ik zijn antwoord wel weet. En dat iedereen dat eigenlijk wel weet. Een antwoord dat ook van toepassing is wanneer de kinderen wat groter zijn. Stel je voor dat pubers zich melden met een lied, of een mooi gedicht, waaruit hun geloof spreekt. Mag dat? Zo'n wonder kun je niet weigeren. Sterker: het is de Geest die in hen werkt, die hen brengt tot die vraag. Hoe zal ik daar dan ooit 'nee' tegen kunnen zeggen?

Wat niet betekent, uiteraard, dat altijd alles kan, dwars door elkaar. Liefde en spontaniteit kunnen heel best samengaan met eerbiedige orde. Maar dat zal geen orde zijn als een harnas, een keurslijf, waarin nooit iets past. Want Jezus zegt dat iedereen mag komen.

Deze manier van denken kan heel samenbindend zijn. In de naam van Jezus ontstaat openheid en bereidwilligheid om elkaar te aanvaarden. Van plaats tot plaats gaan we elkaar beter begrijpen. Want al doen we misschien verschillend, we herkennen het principe. WWJD? Iedere christen verstaat dat.

Macht van de voeten

De letters WWJD helpen ook om ons te beheersen. Trieste taferelen heb ik meegemaakt, wanneer volwassenen met afschuw keken naar tekeningen van kinderen. Of zelfs *stante pede* rechtsomkeert maakten. Hoe is het mogelijk. Zulk gedrag wordt zelfs in de wereld niet begrepen, maar in kerkelijke kring werd het verdedigd tot in huisbezoeken toe.

Waardoor een heel ander soort macht ontstaat: *de macht van de voeten*. Als jongeren dan bij de dominee komen met de vraag of iets mag, gaat door hem heen: 'laat ik maar nee zeggen, want anders loopt die broeder misschien weer weg. Of anders krijg ik hem in ieder geval aan de telefoon. Of er komt een boze brief. Nee joh, doe maar niet! En volgende keer ook niet. Met kerstfeest misschien.'

Je zult de kerkenraden de kost moeten geven, die op die manier elke keer weer schipperen.

Doordat ze te weinig bedenken wat *Jezus* zou doen, *en daarin leiding geven*. En te veel letten op wat *die broeder of zuster* zal doen. Precies de omgekeerde gang van zaken! Velen zijn daarvoor bij voorbaat ontmoedigd om ook nog maar iets te vragen. Want het mag toch niet.

Waarom niet? Gewoon, omdat sommigen het niet willen, niet mooi vinden, niet gewend zijn, enz. Omdat ze dan weglopen, of wegblijven. Het mag duidelijk zijn, dat hier een heel ander soort macht zich laat gelden. Niet dienend, maar heersend.

Er ontstaat ook een andere *blikrichting*, namelijk: hoe maak ik het als dominee iedereen naar de zin? Hoe krijg ik het voor elkaar, hoe kan ik zó schipperen, dat niemand wegloopt?

Ik heb evenwel ontdekt, dat dat mijn roeping niet is. In het formulier waarmee ik bevestigd ben, staat niet dat ik het iedereen in de kerk zoveel mogelijk naar de zin moet maken. Integendeel. Ik heb uitsluitend te handelen in de volmacht die mij (ons) is verleend. De volmacht om te openen en te sluiten in de naam van de Heer, op grond van de woorden van de Heer, in de stijl van de Heer. Iedereen die gelovig nadert op het Woord van de Heer, met liefde en aanbidding, of met een hart vol verdriet en zorg, jong of oud, *is welkom!* Voor hem en haar zwaaien deuren open. Dat moet ik niet alleen zeggen, dat zal dan ook *merkbaar* zijn in de samenkomsten. Daaraan geven wij ruimte en stem, anders klopt er iets niet. En dat wordt haarfijn aangevoeld!

De macht van de voeten is een vorm van aardse macht. Geen aardse macht begeren wij, zingen we.

Gezag

Als de sleutels van het Koninkrijk worden bediend, gaan niet alleen mensen binnen door de poorten, maar dan komen ook engelen naar buiten, om zo te zeggen. Jezus vergelijkt dit met de poorten van het dodenrijk, die zullen zijn gemeente niet overweldigen, zegt Hij

(Mat. 16:18). Poorten zijn beeldspraak, het gaat om wat erachter zit, wat naar buiten kan komen. Dat kan bedreigend zijn, als het dodenrijk opengaat. *Maar het zal heerlijk zijn, als het Koninkrijk opengaat!* En dat is beloofd. Jezus heeft vele gelijkenissen verteld met als strekking, dat het Koninkrijk komt over de mensen wanneer zijn Woord wordt verteld en ontvangen.

Engelen zullen je omringen, dienaren van de Heer. Zijn Geest zal je vervullen. Zijn Koninkrijk zal beslag op je leggen, je wordt opgenomen in zijn beleid in het midden van deze wereld. Je wordt gesteld onder zijn bescherming en *onder zijn gezag*.

Dat is nog iets anders dan macht. In 'gezag' klinkt door, dat de macht aan de Heer *toekomt*, en aan Hem alleen. Hij kocht ons met zijn dierbaar bloed, heel deze wereld is zijn eigendom. Hij is de enige Koning, en het Hoofd van zijn kerk. Daarbij verbleken al onze regels en patronen, als die niet *voluit dienstbaar* zijn. Ik moet denken aan wat de kerken belijden in art. 32 NGB, als het gaat over de *geestelijke* regering van de kerk, tegenover allerlei menselijke dwang: 'Daarom verwerpen wij alle menselijke bedenksels en alle wetten die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor het geweten te binden en te dwingen, *op welke wijze dan ook.*' Om in alles het gezag van de Heer te erkennen.

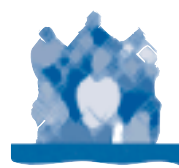
ik denk dan vaak 'wat zou Jezus nu zeggen?'

Daarin ligt een goede reden om al onze plaatselijke bedenksels en kerkelijke (soms ongeschreven) wetten geregeld tegen het licht te houden. Want we hebben macht, hoe dan ook, van de Heer ontvangen. Dan is steeds de vraag actueel: hoe gebruik je die?

Het gebruik van onze macht is steeds te toetsen aan het gezag van onze Heer Jezus Christus. Zijn gezag over kerk en wereld, schuld en vrij-spraak, leven en dood.

Macht kan naar iemands hoofd stijgen, dan krijg je van die pausen waar niemand tegenop kan. Een al te vaste orde kan haar doel voorbij schieten, zodat alle spontane initiatieven worden neergeslagen. Hoe strakker de orde, hoe meer macht je nodig hebt om die te handhaven. Welke macht? In heel Gods Koninkrijk wordt alles gemobiliseerd onder het gezag van koning Jezus. Spreekt iemand ja of nee, laten het dan woorden zijn als van God (1Petr. 4:11). Niet minder en niet meer.

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Koplopers voor Gods troon

Openbaring: vierentwintig is twee keer twaalf 4

Getallen vertellen een verhaal. De oude apostel Johannes ontmoet in de hemel een college van vierentwintig oudsten. Zij vertegenwoordigen de christelijke kerk die uit Israël geboren is. Als de tempelzangers van het oude Jeruzalem. Als priesters bij het wierookoffer. Als leiders van het volk. Maar vierentwintig is ook twee keer twaalf.

E.A. de Boer ■

In het hemelse Jeruzalem ontmoet Johannes de vierentwintig oudsten. Die zijn onderscheiden van het twaalfstal stamvaders van Israël. Van bovenaf mag de apostel een nieuw Jeruzalem zien neerdalen op aarde. 'Op de poorten waren namen geschreven: de namen van de twaalf stammen van Israëls zonen' (21:12). Kijk, daar komt Israël in beeld! Gods oude volk waaruit de Heiland stamt. Iedereen die zijn toevlucht in de stad zoekt, ziet de naam van een van de twaalf stamvaders.

Bovendien is het nieuw Jeruzalem gebouwd op 'twaalf grondstenen, met daarop de namen van de twaalf apostelen van het Lam' (21:14). Gebeiteld in het fundament, mogelijk de stenen dorpels onder de poorten. Wie zijn toevlucht in de stad van God zoekt, zet zijn voeten op de draagstenen; die de naam van apostelen dragen. Het twaalfstal apostelen vertegenwoordigt het nieuwe Israël, zoals de twaalf zonen van Jakob het oude Israël voortbrachten.

De Twaalf heten 'de apostelen van het Lam'. Zij zijn door de Heer geroepen en hebben Hem gevolgd, waar Hij ook heenging. Het was Johannes die optekende hoe hij de eerste keer op Jezus attent werd gemaakt: 'Kijk, het Lam van God dat de zonden van de wereld wegdraagt!' Na zoveel beproevingen, zoveel jaren later mag de oude apostel een nieuw Jeruzalem zien opdemen. En hij mag zijn eigen naam op een van de fundamentstenen vermoeden! Wat een bemoediging in de beproeving.

In twee keer twaalf namen portretteert het nieuw Jeruzalem de geschiedenis van het heil. De geschiedenis van de twaalf stammen: naar de Heiland toe. En de geschiedenis van de twaalf apostelen: sinds de Heiland kwam. Het oude Jeruzalem, zei Paulus, is in slavernij (Gal. 4:25). Maar het hemelse Jeruzalem, waar vierentwintig oudsten voorgaan, is vrij (4:26). Bovendien is een nieuw Jeruzalem bezig gestalte aan te nemen op aarde! Getypeerd door twee keer twaalf namen: die van de stamvaders en de apostelen. De voorlopers: naar het Lam toe én in het spoor van het Lam.

Zij gaan aan de vierentwintig oudsten vooraf. Het nieuw Jeruzalem komt niet op basis van het werk van de oudsten. Want de leiding van de kerk door oudsten vindt op aarde plaats. Zij lopen voorop in het volgen van het Lam op aarde. Om de weg naar de poort te wijzen. Om de contouren van de stad aan te wijzen. Uit welke windstreek we ook komen, de poorten staan wijd open. De oudsten - als koplopers - wijzen de weg en spellen de namen, als wegwijzers. Onderweg naar de ontmoeting met het Lam.

Mattias

Geen reizen zijn van mij verteld,
mijn acta zijn het oerverhaal
van pinkstergeest en moedertaal,
geen wonder, want ik was het laatst
als kroongetuige aangemeld
te vullen Judas' blanco plaats.

Jozef stond op het dubbeltal:
hij, als rechtvaardige geroemd,
en ik, alleen bij naam genoemd
- de keus te vellen door het lot,
twee zessen voor een twaalfstal,
dobbelssteen per hand van God.

De tijd stond stil, ik ademloos
toen Petrus' stem het lot voorlas:
het was de Heer die me verkoos,
als eerst riep Hij mij: Mattias!

Als vriend van Hem, een Jezus-fan
zit ik gebeiteld, een fragment,
een parelend stukje fundament
van het nieuw Jeruzalem.

Dr. Erik de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist en eindredacteur van dit blad.

Zout der aarde

regeren als Sadrach, Mesach en Abednego

wandelen met God

Als de goddeloze wetten niet worden teruggedraaid, kan de ChristenUnie niet meeregeren. Met die stelling haalde Johan Frinsel de kop van het *Nederlands Dagblad* op woensdag 17 januari 2007.

B. Luiten ■

Hij is niet de enige die er zo over denkt.

Frinsel, oud-directeur van *Tot Heil des Volks*, roept op om de rug recht te houden, net als Sadrach, Masach en Abednego. Hun gedwongen samenwerking met de heidense despoot kende een absolute grens: 'uw goden vereren wij niet en uw gouden beeld zullen wij niet aanbidden'. Hun politieke carrière en zelfs hun leven zetten zij op het spel. Laat de politici van de CU daaraan een voorbeeld nemen, en niet bezwijken voor regeringsverleiding. Want arglistig is het hart als begeerte ons heeft aange- raakt, het kromme weten we dan recht te praten. Aldus Frinsel.

Wat mij hierin zeer aanspreekt is zijn veront- waardiging over die goddeloze wetten. Al is de abortus provocatus al jarenlang toegestaan, Frinsel weigert eraan te wennen. Ik moet den- ken aan Lot, die weliswaar woonde in Sodom, maar dagelijks 'zwaar leed onder de losbandige levenswandel van die wettelozen' (2 Petr. 2:7). Dit is, denk ik, tot op vandaag het lijden van iedere christen in Nederland, mits die niet is afgestompt door de gewinning en zijn eigen begeerten en doelen.

Niet buigen, wel regeren

Toch gaat vooral door mij heen, dat Jezus ons stelt tot het 'zout van de aarde' (Mat. 5:13). Zout dat bedoeld is om door de maaltijd geroerd te worden, en dat vooral zijn kracht niet moet verliezen. Zo worden wij als christenen in de maatschappij gezet, midden in de krachten van het komend Koninkrijk.

Het zout moet niet 'dwaas' worden, staat er let- terlijk. Een opmerkelijke woordkeus van de Heer. Het moet krachtig blijven door de wijs- heid van God. Het woordgebruik doet denken aan 1 Kor. 1:18 e.v., waar beschreven wordt hoe God de wijsheid van de wereld in dwaasheid verandert, terwijl Hij zelf in zijn wijsheid een weg gaat die in de ogen van de wereld dwaas is. Een weg, door velen versmaad, maar toch wel dwars door de samenleving heen. Opvallend is, hoe dat in ons leven samen wil gaan: én wijs zijn in de ogen van God én deel-

nemen aan de samenleving. In elke hap van de maaltijd geproefd worden. Zo zou een eventu- ele deelname aan de regering dus getypeerd kunnen worden.

Wat ik van Frinsel niet begrijp is, hoe hij zo gemakkelijk wél aanvaardt, dat Sadrach, Mes- ach en Abednego onder de heidense Nebukad- nessar zulke hoge regeringsfuncties hadden. Want dat is nu net het punt waar het om gaat! Zij hadden die functies gekregen op voordracht van Daniël, mede als beloning voor diens uitleg van de droom van de koning. Na de geschiede- nis in de brandende oven kregen ze alledrie nog hogere posities in de provincie Babel. Die hebben ze wel aanvaard! Hoe konden ze dat doen, regeringsverantwoordelijkheid dragen in zo'n goddeloos gewest, in dienst van een hei- dens despoot? Waarom weigerden ze dat niet? Ze wisten toch hoe dat moest, en hoe God hen dan helpen zou?! Kennelijk ligt die afweging dus op een iets ander vlak dan het niet willen aanbidden van het beeld. De drie hebben geweigerd *persoonlijk* te buigen voor het beeld van de koning, daar lag hun grens. Ze gehoor- zaamden God meer dan de koning, wat er ook van zou komen. Vervolgens konden ze toch regeren over mensen die zich allemaal wel voor het beeld gebogen hadden, om het goede voor hen te zoeken. Ook daarin zagen zij dus een vorm van *gehoorzamen aan God*, anders hadden ze dat nooit gedaan.

Gods komend rijk

Het geheim is, toen en nu, dat heel deze aarde van God is. Dat Hij hier zijn Koninkrijk laat komen.

De Heer vergelijkt zijn rijk nu met een akker waarin koren en onkruid samen opgroeien (Mat. 13). Knechten staan klaar om al het onkruid er meteen uit te halen, want dat kan toch niet in het rijk van de Heer? Toch is het zijn uitdrukkelijk geformuleerd beleid, dat bei- den samen opgroeien tot de oogst. Koren zal zaken doen en politiek bedrijven met onkruid, tot aan de jongste dag. Het onkruid wordt niet

eerder verwijderd, en het koren zal het ermee moeten doen, dat kan ook niet eerder weg. Dit onderwijs is van veel belang tegenover allerlei pogingen om de samenleving nu alvast (in enige mate) prijs te geven. Omdat er geen eer voor God meer aan te behalen zou zijn. Dat is er namelijk wèl! Als je gelooft dat Jezus Koning is over Nederland, dat Hij zelf verantwoordelijkheid draagt voor dit stukje van zijn akker, die zo groot is als de wereld, kun je je heel goed stellen in zijn dienst in de regering over dit land. Ook al moet je in deze tijd verdragen dat het onkruid ongelovig leeft en daarnaar handelt en daarmee doorgaat.

Deze argumentatie heeft dus niets te maken met 'begeerte' naar regeringsverantwoordelijkheid en 'verleiding' tot carrière. Jammer dat Frinsel dat zo veronderstelt. Hoewel er best gezegd mag worden, dat er een eer in ligt om uitgenodigd te worden tot de regering. Maar is het niet onze roeping om ook bij de niet-christenen goed bekend te staan?

Overigens wil ik bij de genoemde gelijkenis vermelden, dat zij (zoals alle gelijkenissen) verstaan moet worden zoals ze is bedoeld. Het gaat steeds om het *punt van vergelijking*. Dat is hier het samen leven in één maatschappij. Ongenoemd blijft in deze gelijkenis, dat onkruid nog koren kan worden! Niet-christenen kunnen Christus leren kennen. Juist als het zout der aarde zich goed verspreiden laat, en zijn wijsheid behoudt, door Gods genade, is er veel mogelijk in alle regionen van onze samenleving.

Bederf tegengaan

Het is terecht en nodig dat steeds kritisch de vinger gelegd zal worden bij wetten, die aantasting van het leven mogelijk maken. En toch is abortus provocatus niet de grootste zonde in dit land. Het ergste kwaad is, dat God niet publiek wordt erkend en gedankt. Daardoor is in dit land zo heel veel bedorven, en gaat het van kwaad tot erger in menig opzicht.

Functie van zout is evenwel ook, dat het *bederf tegen gaat*. Het geeft het eten niet alleen smaak, maar houdt het ook langer goed. Dat heeft zijn grenzen, maar toch. Ook in die betekenis is het voor christenen zo belangrijk om *aanwezig* te zijn. En als we de kans krijgen juist daar, waar regeringsbeleid wordt uitgedacht. Dit argument heeft evenmin iets te maken met het lonken naar aanzien. Nee, het ziet op God die deze afgevallen wereld toch leefbaar houdt ter wille van de verbreiding van zijn Woord! Het ontzaglijke kwaad stelt Hij nog paal en perk, het bederf houdt Hij toch tegen o.a. door het zout van het christelijk belijden.

Wie God hierin ziet en vertrouwt, zal als christen bereid zijn in situaties te stappen die rieken naar bederf. De eis, dat het kwaad eerst moet zijn opgeruimd, miskent hoe God ons hier en nu inzet. Eigenlijk is het een vorm van vooruit-

grijpen op de grote reiniging die zal komen. Verlangen daarnaar is goed, alvast daarvan uitgaan is fout.

Wie Mat. 5:13 in zijn context leest, zal ontdekken dat daar juist heel veel verlangen in zit. Het gaat over hongeren en dorsten naar gerechtigheid, dat recht wordt gedaan aan God en mensen. Het gaat over hen die nu treuren over het gebrek aan recht, in zichzelf en in anderen. Die mensen, *die* worden gesteld tot het zout der aarde. Kennelijk wil dat samen gaan in ons leven: treuren, klagen, verlangen, én er wel bij blijven, *er zijn*, de wereld niet loslaten.

Niet bij geboden alleen

Daarbij komt nog iets anders. Als je nu werkelijk mensen voor God wilt winnen, en een samenleving het goddelijk perspectief wilt laten zien, begin je dan met het prediken van zijn geboden?

Uiteraard zijn Gods geboden goed voor alle mensen, dat is onze diepe overtuiging. Maar om dat te ontdekken moet je eerst God leren kennen. Anders ontbreekt het innerlijk draagvlak. Dat is duidelijk te merken in de reacties die eventuele regeringsdeelname door de CU oproept: er klinkt een luid verzet tegen de geboden van God. Mensen willen niet terug naar de Middeleeuwen, zo wordt gezegd.

Ik denk dat het heel belangrijk is, dat we die mensen hierin begrijpen. Natuurlijk protesteren zij tegen Gods geboden. Dat zouden wij ook doen, als wij niet door God in de vrijheid waren gesteld.

De Tien Geboden worden onbegrijpelijk en onverdraaglijk zonder de aanhef: Ik ben de Heer, uw God, die u heb uitgeleid! Uit Egypte, uit de slavernij, uit de dood! In de kerk benadrukken we dat keer op keer. De wet ontvang je *van Christus*, als profiel van je verlossing. Maar ontvang dan eerst Christus *zélf*. Anders wordt het nooit wat. Anders versta je de wet niet eens. Dan denk je alleen in geboden, terwijl het in ieder gebod gaat om de liefde tot God en je naaste en om de vrijheid in je hart.

Geboden alléén wil niemand, niet binnen de kerk en niet buiten de kerk. Praat dan niet zo, ook niet in de samenleving. Er zijn krantenkoppen verschenen in de afgelopen tijd, over wat de CU 'zou kunnen binnenhalen' inzake het terugdraaien van verkeerde wetten. Dat is m.i. niet de goede insteek, hoe goed te begrijpen ook en hoezeer het doden van menselijk leven ons aan het hart gaat. De invalshoek is het perspectief van bevrijding en herstel van recht, met daarin nadrukkelijk de verticale factor. Langs die weg is heil te verwachten.

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Compromis ter pacificatie

Het is niet mijn bedoeling om in dit artikel mijn opvattingen over het vierde gebod uiteen te zetten. Ik heb dat eens gedaan in een preek over Zondag 38 HC, en wel in maart 1983. Er zijn bezwaren tegen deze preek ingebracht, als zou hij in strijd zijn met 'Schrift en Belijdenis'. Die bezwaren zijn door de Raad van de Gereformeerde Kerk(v) te Helpman afgewezen en de visitatoren van de Classis Groningen vielen de kerkenraad daarin bij. Daarmee was de zaak kerkelijk afgedaan.

Zo begon ds. Wierenga de vorige week zijn artikel, dat hij nu vervolgt.

W. Wierenga ■

Uit de dissertatie van H.B. Visser geef ik ook het volgende door.

Hoe kwam de sabbatskwestie aan de orde op de Dordtse Synode? Tussen de afgevaardigden van Zeeland heerste een ernstig meningsverschil. Eén van de afgevaardigden, ouderling Vosbergius, stond de mening voor dat de zondagsviering los staat van het vierde gebod. Verder waren er klachten bij de Synode binnengekomen over zondagsontheiliging overal in het land. Al vóór de Synode bijeenkwam waren er vele disputen over de kwestie van het vierde gebod gehouden. In de kerken en aan de universiteiten. Er was erg veel onenigheid en verontrusting; er waren scherpe tegenstellingen in denken en doen.

De Synode verzocht toen de hoogleraren Polyander, Gomarus, Lubbertus, Thysius en Walaeus om samen met de afgevaardigden van Zeeland eens vriendelijk te overleggen of er niet een paar regels opgesteld konden worden waarin ieder zich kon vinden, totdat op een volgende Synode deze kwestie nader behandeld zou kunnen worden. Op de middag van dezelfde dag waren er al 6 regels opgesteld waarin ieder zich wel kon vinden. Een waar kunststuk, zegt H.B. Visser, getuigend van hoge geleerdheid en wijsheid. Immers, de deelnemende hoogleraren verschilden onderling ook ernstig van mening over allerlei punten die te maken hebben met het vierde gebod, de sabbat en de zondag. Ze bleven elkaar ook na de Synode bestrijden. Maar in die zes punten van Dordt wilden ze allemaal wel meegaan. Daaraan is al dadelijk te zien, dat de 6 punten van Dordt veel zaken in het midden liet. De zes regels zijn bedoeld als een tijdelijke voorziening tot een volgende synode de zaak grondig zou gaan behandelen (wat overigens nooit

gebeurd is, WW). Het was een compromis. Misschien nog beter, het was een soort pacificatieformule: mensen, hoeveel we ook onderling van mening verschillen, over deze 6 regels zijn we het eens. "...binnen welckers limiten beyde de parthyen int verhandelen van deze quaestie, zoo langhe zouden moghen opgehouden worden, totdat in het naaste Sijnodus Nationael deze quaestie nader zoude mogen verhandeldt worden".

De zes regels

De beroemde zes regels luiden als volgt (er werden twee officiële versies opgesteld; een Nederlandse en een Latijnse):

1. Int 4^e ghebodt vande godtlycke wet is yet (= iets, WW) ceremoniaels ende yet moraels;
2. Ceremoniael is gheweest de ruste vanden zevenden dach na de scheppinghe, en de strenge onderhoudinghe vanden selven dach, die het Jodische volck bysonderlyck opgeleyt was;
3. Morael (is geweest, WW) dat een seeckeren ende gesetten dach den goodtsdienst zij toegeeygent, ende daer toe zoo veel ruste, als tot den Goodtsdienst ende heylighe overdenckinge des selfs van noden is;
4. Zynde den Sabbath der Joden affgeschaft, moeten de Christenen den Zondach solemnelick (plechtig) heylighen;
5. Desen dach is sedert de Apostelen inde oude Catholycke kercke altyt onderhouden gheweest;
6. Deselve dach moet alsoo den goodtsdienst toegeeygent worden, datmen op den selven moet rusten van alle slaeffwercken (uytgesondert dieghene, die de lyeffde, en de tegenwoordighe nootsaekelickheden

vereyschen), midsgaders van alle sodanighe recreatie die den Goodtsdienst verhinderen.

Vragen en opmerkingen

Deze 6 punten laten veel zaken onbeslist. Op tal van vragen wordt geen antwoord gegeven. *Punt 2:* is de sabbat nu wél of niet al bij de schepping als rustdag ingesteld voor de mens? Deze vraag wordt niet negatief beantwoord, maar ook niet duidelijk positief: Hoe kan iets vanaf de schepping ceremonieel zijn. Ceremonieel is toch een categorie uit het verbond bij de Sinaï? Geldt de sabbat alleen voor de Joden? Deze vraag wordt ook niet beantwoord. Er staat: 'bysonderlick' aan het Joodse volk opgelegd. Aan andere volken of aan alle mensen niet-bysonderlick? Of werd het Joodse volk alleen de strenge onderhouding opgelegd en aan anderen een minder strenge? Of geldt dat 'minder strenge' de zondag? Er wordt ook niet uitdrukkelijk gezegd dat het ceremoniële in het Nieuwe Verbond is afgeschaft.

Punt 3: impliceert 'moreel' ook permanentie? Moreel is dat *een* zekere en vaste dag bijzonder aan de godsdienst wordt gewijd en dat er dan zoveel rust gehouden wordt als nodig is voor de Godsdienst en de overdenking er van. Waarom zou de ene keer godsdienst met een kleine letter en de andere keer met een hoofd-

moreel wordt genoemd dat de mens enige tijd vrij moet houden voor de goddelijke dingen

letter geschreven zijn. Dezelfde vraag kun je stellen bij punt 6. Het gebruik van hoofdletters in die tijd was nogal willekeurig. Of is er hier wel verschil: godsdienst met een kleine letter als het algemene woord voor religie en Godsdienst met een hoofdletter als benaming voor de eredienst op zondag? Dan zou er zijn bedoeld: er moet een zekere en vaste dag bijzonder aan de religie gewijd worden en er moet zoveel rust gehouden worden als nodig is voor de erediensten en het overdenken er van (van wat je in de kerk hebt gedaan en vooral gehoord?).

Waarom staat er *een* zekere en vaste dag? Wordt het open gelaten welke dag dat zal zijn? Althans even? Mag men misschien kiezen welke dag het zal worden, nu de zevende dag als ceremonieel is afgeschaft? Wordt het aan de mensen zelf overgelaten hoeveel rust ze in acht hebben te nemen in verband met de samenkomsten? Of moet een Synode dat bepalen?

Punt 4: ja, de sabbat der Joden is afgeschaft. Is er een andere dag nu door God verordend als rustdag? De zondag, moet die krachtens het 4e gebod nu als rustdag gelden? Even streng te

onderhouden als de sabbat door de Joden gehouden moest worden? Wordt niet gezegd. Ja, de zondag moet nu plechtig door de Christenen geheiligd worden. Van wie moet dat dan? Er staat niet bij dat dit van God of Christus moet. Ook niet dat het 4e gebod dat gebiedt. Waarom staat dat er eigenlijk niet heel gewoon bij? Of moet dat van de Synode? Geen woord daarover.

Punt 5: Vanaf de apostelen is de zondag in de kerk onderhouden geweest.

Goed. Maar de vragen worden niet beantwoord: *vanaf* de apostelen... dat zegt niet dat de apostelen die dag verordend hebben. En hoe werd die zondag al vanaf de apostolische tijd onderhouden? Als rustdag? Of alleen als dag van samenkomsten? Die twee vragen worden heel vaak door elkaar gehaald. Ook vandaag.

Punt 6: slaeffwercken en de godsdienst verhinderende recreatiebezigheden moeten nagelaten worden, met de bekende uitzondering van werken van liefde en werken van noodzakelijkheid. Weer blijven allerlei vragen open. De eerste vraag is natuurlijk: wie gebiedt eigenlijk dat slaeffwercken nagelaten moeten worden? Het 4e gebod? Of de Apostelen? Of de Puriteinen in Engeland (die zéker). Of de Synode? Het wordt gewoon niet gezegd.

Wat zijn slaeffwercken? Is de oogst binnenhalen voordat er dagen van regen aanbreken, een slaeffwerck? Mag dat op zondag? Dat was al eens als een probleem op een Provinciale Synode behandeld. Die synode zei (vóór Dordt): natuurlijk mag dat! Wie zeggen dat dit niet mag, komen met afkeurenswaardige nieuwigheden en zij moeten daarvan afge-maand worden. Zou Dordt er ook zo over hebben gedacht? Is wandelen ook een slaeffwerck? Een Waalsche Synode wou dat graag uitgesproken zien. Fietsen? Een rol pepermunt uit een automaat trekken? En nog eens: als dat allemaal niet mag, van wie mag dat dan niet?

Geen leeruitspraak

Het gevaar is bijzonder groot dat we de zes regels van Dordt gaan hanteren als een leeruitspraak. Ieder kan nagaan dat het geen leeruitspraak is. De zaak is bovendien nauwelijks op de Synode in behandeling geweest, of zelfs helemaal niet. H.B. Visser acht het het meest waarschijnlijk dat de zes punten ter Synode zijn voorgelezen en goedgekeurd. En dat was het dan. Een provisorische uitspraak, in afwachting van de echte behandeling op een volgende Synode. Een compromis, een pacificatieformule, die overigens niet zo gewerkt heeft. De strijd in de kerk over de zondagsheiliging bleef doorgaan en de professoren bleven elkaar bestrijden.

De ruimte voor twee opvattingen over het vierde gebod, de sabbat en de zondag was er dus vóór, tijdens en na de Synode van Dordrecht.

Nogmaals, het gaat mij er niet om een eigen mening te geven. Het gaat me erom, aan te tonen dat de Synode van Zuidhorn terecht heeft gesteld dat er in de Gereformeerde Kerken altijd ruimte is geweest voor verschil van mening betreffende het vierde gebod, de sabbat en de zondag. Ook in de Middeleeuwen was er verschil van mening over het vierde gebod: is de zondag in de plaats van de sabbat gekomen? Eist het 4^e gebod dat de zondag als een rustdag wordt beschouwd? Men sprak en debatteerde over het ceremoniële en morele, over het allegorische en anagogische, het mixtum en het figurale van het 4^e gebod. Er werd geleerd dat de zondag niet verplichtend is uit het voorschrift van de decaloog. Het gaat om een bepaling van de kerk en om de 'gewoonheid' van het christelijke volk. Moreel wordt genoemd dat de mens *enige tijd* vrij moet houden voor de goddelijke dingen. Het is eigenlijk niet goed mogelijk de sabbatsstrijd in de gereformeerde kerken van de

zeventiende eeuw goed te taxeren zonder kennis van de meningen al in de Middeleeuwen verkondigd. Het ging toen al over dezelfde problemen.

Tenslotte zij hier herhaald: degenen die van mening zijn dat de sabbat is afgeschaft en dat daar geen andere rustdag voor in de plaats is gekomen, niemand van hen beweert dat het 4e gebod is afgeschaft. Tegenwoordig wordt wél beweerd dat de Gereformeerde Kerken(v) in Nederland het vierde gebod hebben afgeschaft. Men leze publicaties in *Reformanda* en publicaties van 'Eéninwaarheid'. Dat is een slordige en geheel onjuiste bewering.

Ds. W. Wierenga is emerituspredikant van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Helpman.

Met dank aan K. Wierenga te Grafhorst voor zijn hulp.

Mededeling

Er wordt gewerkt aan het register van jaargang 81.
Dit zal in de loop van de maand februari verschijnen.

HOOFDREDACTEUR:

Prof. Dr. B. Kamphuis

EINDREDACTEUR:

Dr. E.A. de Boer

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. A.L. Th. de Bruijne, Drs. I.D. Haarsma,
Prof. Dr. G. Kwakkel, Drs. B. Luiten,
Prof. dr. S. Griffioen, J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, J.M. de Jong, Ds. G. Riemer,
Dr. J. Smelik, Drs. H. Veldman

BESTUURSLEDEN STICHTING

DE REFORMATIE:

A. Verhoeff (voorzitter),
Drs. B. Bos (secretaris),
F.H. Haveman (penningmeester)

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,95 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 130,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december
- opzegging van het abonnement dient 1
maand voor aanvang van het nieuwe abon-
nementsjaar schriftelijk of per e-mail te
geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-
rom verkrijgbaar bij de Chr.
Blindenbibliotheek voor blinden
en slechtzienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191

Bijbels zicht op de praktijk van huwelijk en gezin

Opzettelijke bezinning op de praktijk van huwelijk en gezin is betrekkelijk schaars in christelijke kring. Er is de laatste jaren veel gezegd over huwelijk en echtscheiding vanuit een theologisch perspectief. Daarnaast is het nodig dat er wordt nagedacht over een bijbels-verantwoorde praktijkvisie. Het is duidelijk dat we leven in een wereld waarin relaties die duurzaam bedoeld zijn kwetsbaar blijken. Pastoraat en hulpverlening hebben er de handen vol aan.

F. Groenewold en R. Kuiper ■

De huwelijkspraktijk - de praktijk van het vormgeven van een gezamenlijk levensperspectief en het daarin delen en beleven van seksualiteit, opvoeding, zorg, arbeid, vrije tijd - is een fijngeponnen weefsel, krachtig als er goed gesponnen is, kwetsbaar als er verkeerd gesponnen is. Bestaat er een bijbelse visie op het vormgeven van de huwelijkspraktijk? Christelijk pastoraat en christelijke hulpverlening kunnen niet bestaan bij losse psychologische en pastorale noties, maar zouden verankerd moeten zijn in een bijbelse antropologie.

De hele mens

Aan de Gereformeerde Hogeschool wordt sinds enkele jaren gewerkt aan de ontwikkeling van een bijbels-gefundeerde praktijkvisie op huwelijk en gezin. De kern hiervan is dat de mens leeft vanuit unieke *levensopgaven* en deze vormgeeft in *verantwoordelijkheidsrelaties*. Het huwelijk is zo'n verantwoordelijkheidsrelatie. De ontdekking van eigen levensopgaven in die relatie staat niet los van het besef dat de mens 'beeld van God' is. Niet de man alleen is dit, noch de vrouw alleen, man en vrouw vertonen dit beeld van God. In deze relatie ontdekken zij zowel hun eigen als hun gezamenlijke levensopgaven. Deze krijgen vorm in de liefdevolle betrokkenheid op elkaar. Zoals God liefdevol betrokken is op Zijn schepping, zo zou ook de mens als evenbeeld van God dat moeten zijn. Die kwaliteit is bij de mens bedorven, maar behoort niettemin tot de oorspronkelijkheid van de mens en is er nog steeds als opgave en als diepste verlangen. De liefdevolle betrokkenheid van de mens op anderen (als opgave en als verlangen) krijgt nader vorm in specifieke sociale contexten, zoals het huwelijk, het gezin of welke levenskring zich ook maar aandient. Daarbinnen zoeken mensen een zinvolle

levensvervulling, waardigheid, erkenning en gemeenschap.

In deze bijdrage willen wij de verdere contouren schetsen van deze benadering. Dat kan slechts in penseelstreken. Het gaat ons er om de hoofdgedachten te presenteren en op deze manier anderen uit te lokken tot meedenken. Als deze benadering verder verdiept en verbreed kan worden, kan ze van betekenis zijn voor toepassing in kerken, pastoraat en hulpverleningsituaties.

Beeld van God-zijn

Laten we proberen iets te zeggen over de zogenoemde 'levensopgaven'. De uitdrukking dat de mens geschapen is naar het 'beeld van God' (Genesis 1:26) onthult de *aard* en *opdracht* van de mens op aarde. De uitdrukking gaat over het concrete mens-zijn en is maar niet een poëtische typering. De mens lijkt in bepaalde opzichten op God. En God geeft de mens opdrachten die daarbij aansluiten. Er is vaak gezegd dat de mens Gods *vertegenwoordiger* op aarde is. Ook woorden als 'rentmeester' of 'stadhouder' zijn wel gebruikt. Deze woorden duiden op wat de mens te doen staat op aarde. Maar we zouden nog een stap terug moeten zetten en proberen iets meer te zeggen over de *aard* van de mens. Zegt beeld-zijn immers ook niet iets over *hoe* de mens is? Met welke disposities, kwaliteiten of hoedanigheden is de mens, het 'beeld' van God zelf, van oorsprong uitgerust? En zegt ons dat iets over de manier waarop de mens in relaties staat? Willen we de mens als verantwoordelijk-wezen-met-levensopgaven verstaan, dan moeten we proberen aan te knopen bij de manier waarop de mens is uitgerust.

Wat we dan allereerst kunnen zeggen is dat de mens geschapen is als een wezen dat lief kan

hebben en een verlangen kent liefde te geven en te ontvangen. Gods wezen is liefde. In God de Drie-ene is er liefdevolle betrokkenheid op elkaar. God is ook liefdevol betrokken op de wereld. Hij schiep deze als een liefdesdaad.

liefhebben is wel de eerste levensopgave van de mens

En dit is wat God ook in de mens heeft gelegd als kern en als geheim. Dit is het geheim van alle wezenlijke relaties die de mens aangaat. De relatie tussen man en vrouw, de zorg voor de schepping, de betrekking tot anderen - het moet alles gedragen worden door de liefde tot God en de naaste. Daartoe is de mens als beeld van God gemaakt en uitgerust. Het is ook juist deze gave die geschonden is bij de zondeval. Het is deze gave die in Christus weer hersteld wordt. Liefhebben is wel de eerste levensopgave van de mens.

Vervolgens moeten we iets zeggen over de mens als *antwoord-wezen*. We zouden ook kunnen zeggen dat de mens een *dialogisch* wezen is. Liefdevolle betrokkenheid is geen stom gebeuren, maar het wil iets meedelen, in wisselwerking staan, wederkerigheid ondervinden. God de Drie-ene is dialogisch, de mens is dat ook. Dat komt direct al tot uitdrukking in de tweevoud van mannelijk en vrouwelijk. Man en vrouw zijn aangewezen op onderlinge wederkerigheid, dialoog. Deze dialoog is hier niet bedoeld als een louter verbaal gebeuren, maar als een verhouding waarin zorgzaamheid, hulpvaardigheid en koestering een bestaan vinden. Het is een verhouding waarin opgemerkt wordt wat de ander behoeft, een verhouding waarin gegeven en ontvangen wordt, gereageerd en geïnitieerd. Daar waar liefde woont zal dit antwoorden in kwaliteit toenemen. Zeker in huwelijks- en gezinsrelaties komt het aan op persoonlijke toewijding en de inzet van het hele bestaan. De eenheid van man en vrouw is het meest intense intermenselijke gebeuren dat er op aarde bestaat, een ik-jij-gebeuren waarin man en vrouw elkaar proberen te beantwoorden.

Huwelijk en gezin als verantwoordelijkheidscontext

We hebben nu twee karakteristieken van de mens als 'beeld van God' geschetst. De mens is van oorsprong uitgerust om liefdevol betrokken te zijn op anderen en de mens is gemaakt als relatiewezen dat leeft en groeit in wederkerigheid met anderen. Zijn bestaan heeft een antwoord-karakter. Hoe komt dit tot uitdrukking in een situatie van een huwelijk of in de opvoedingssituatie? Huwelijk en gezin zijn niet hetzelfde. De Bijbel kent beide sociale instituties en geeft er grote betekenis aan. Het huwelijk is

een trouwverbond tussen een man en een vrouw. Het gezin wordt gevormd door de onverbreekelijke relatie tussen huwelijkspartners en (hun) kinderen. In deze twee situaties wordt op verschillende manier verantwoordelijkheid gedragen, omdat de relaties verschillend zijn en er in die relaties heel andere dingen op het spel staan. Een goed echtgenoot zijn is iets anders dan een goede vader of moeder zijn. We kunnen zeggen dat in beide situaties de mens op een verschillende manier wordt aangesproken op zijn of haar verantwoordelijkheden. Er worden levensopgaven geactiveerd die teruggaan op ons 'beeld van God'-zijn. Maar wel op een specifieke manier, al naar gelang de aard en vereisten van de relatie. Zo krijgt het liefdevol betrokken zijn op de ander een specifieke betekenis in de huwelijksrelatie en weer een andere in de ouder-kind-relatie.

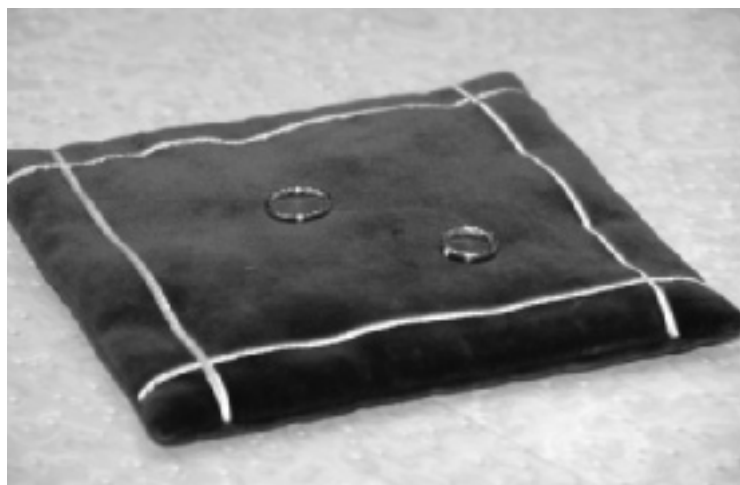

Foto Henk Kooistra, Assen

Maar kennelijk is het zo dat dit beeld van God-zijn, waarin man en vrouw zich naar elkaar toe ontsluiten, nog heel bepaalde levensopgaven met zich meebrengt.

Ontstaan en voortbestaan: verbond en praktijk

Voordat we iets kunnen zeggen over de vervulling van levensopgaven in de huwelijkspraktijk, moeten we nu iets zeggen over de vormgeving van die huwelijkspraktijk. Als we het goed zien, kent deze twee beslissende stadia. Er is het stadium van de formatie of het ontstaan en er is de fase van de ontwikkeling of het voortbestaan. *Ontstaan* en *voortbestaan* van een huwelijk zijn heel verschillende fasen. Bij het *ontstaan* gaan huwelijkspartners een trouwverbond aan zonder dat zij nog weten hoe hun huwelijksleven er uit zal zien. De ontstaansfase wordt daarom gekenmerkt door beloften en verwachtingen. Huwelijkspartners maken een voorstelling van hun huwelijk en verbinden er, als het goed is, gemeenschappelijke doelen aan (kinderen krijgen, vooruit komen in het leven, samen groeien in geloof en liefde). Het is van belang dat partners een praktisch beeld krijgen van hun huwelijksverbond. Dat beeld moet realistisch zijn en schok-

bestendig. Ook als verwachtingen niet uitkomen, zullen huwelijkspartners hun verbond met elkaar een betekenis moeten kunnen geven. Voor gelovigen is daarom het besef dat God 'als derde' bij het huwelijk betrokken is van wezenlijk belang. In pastoraat en hulpverlening kan echter blijken dat verwachtingen en doelen scheef en onrealistisch zijn geweest en bijstelling nodig is.

dat beeld moet realistisch zijn en schokbestendig

Een goede huwelijkspraktijk rust op een gezonde startpositie, maar is voor haar voortbestaan afhankelijk van deugden en verantwoordelijkheden die de huwelijkspartners moeten verstaan en toepassen. Pas in de praktijk van het samenleven blijkt hoe partners met elkaar omgaan, zich aan elkaar aanpassen, over welke dingen gemakkelijk conflicten en onenigheid ontstaan. Hier is het betekenisvol de praktijk van het huwelijk gestructureerd te zien rondom een aantal levensopgaven die door beide partners actief beleefd worden en waarin zij ook begrip, hulp, waardering en erkenning van elkaar nodig hebben. We onderscheiden vier gebieden waarop partners hun levensopgaven beleven en menen dat deze gebieden zich vanuit een bijbelse antropologie laten verbinden met de notie van het 'beeld van God-zijn':

- 1 het domein van het gezag dragen over wat aan elkaar is toevertrouwd,
- 2 het domein van de communicatie en het wederzijds begrip,
- 3 het domein van lichamelijke en emotionele gemeenschap
- 4 het domein van creativiteit en vruchtbaarheid.

Op deze levensgebieden willen man en vrouw ieder vorm geven aan eigen mogelijkheden en verantwoordelijkheden. We kunnen ook zeggen dat mensen op deze gebieden hun levensopgaven ervaren. De invulling ervan vindt, als het goed is, plaats in liefdevolle verbondenheid met de ander en in een besef van gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Laten we dit verder toelichten.

Verantwoordelijkheidsdimensies in de huwelijkspraktijk

Zo melden zich in ieder huwelijk centrale domeinen van individuele en gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. We duiden ze aan met de woorden: gezag dragen, communiceren, gemeenschappelijkheid, vruchtbaarheid. Op deze domeinen moet het komen tot vormgeving, bepaling van ieders inbreng, ontplooiing van ieders talent, ontsluiting van gezamenlijke mogelijkheden. Dat vergt liefdevolle betrokkenheid, het vermogen elkaar te beantwoorden en de beoefening van christelijke deugden: nederigheid, vergevingsgezindheid, geduld, ijver, enzovoort. Bijbels gezegd: de gezindheid van Christus en de vruchten van de Geest hebben op de praktijk van het huwelijk een weldadige uitwerking.

We hebben een poging gedaan de vier verantwoordelijkheidsgebieden nader in te vullen. Heel schematisch komt dat op het volgende neer.

- **Gezag.** De huwelijkspartners moeten vorm geven aan een gezagsverhouding. De een zal de leiding van de ander over wat binnen het huwelijk bestuurd moet worden, moeten willen aanvaarden. Gezag strekt zich uit over alle gebieden van het huwelijk: van het financieel beheer tot de opvoeding van de kinderen, van de uitvoering van huiselijke taken tot de beslissing met welke mensen omgang wordt gezocht. De gezagsverhouding kan ook een bron van conflict worden. Ofwel omdat partners het niet eens kunnen zijn met de beslissingen van de ander, ofwel, omdat een van de partners zich alle gezag toeigent en er sprake is van ongelijkheid. Dit kan zo ver gaan dat een van de partners stelselmatig wordt onderdrukt en klein gehouden. De complementariteit tussen de partners raakt dan ernstig verstoord. Er kan geen reële invulling meer worden gegeven aan gezamenlijke, elkaar dienende, verantwoordelijkheden op dit gebied. De hulpverlener die dit op het spoor komt, zet in op bewustwording en op herstel van een gezonde verantwoordelijkheidsverdeling.
- **Communicatie.** Cruciaal voor een goede relatie is het vermogen elkaar te begrijpen. Het gaat hier om sensitiviteit en responsiviteit voor wat een ander wil zeggen, verbaal en non-verbaal. Het gaat ook om het vermogen om echt te communiceren en in gebaar en taal op de ander over te brengen wat men bedoelt. Het begrijpen van elkaar geeft een verdieping aan de liefde. Het is een vorm van erkenning die de bevestiging geeft door de ander gekend en geliefd te worden. Taal en woorden spelen hierbij een grote rol, evenals het vermogen tot luisteren. Hoe vitaal dit gebied is, blijkt wanneer hier essentiële kwaliteiten ontbreken of wanneer partners niet tegemoet kunnen komen aan elkaars behoeften. Gebrek aan communicatie leidt tot ver-

Foto Henk Kooistra, Assen

eenzaming binnen relaties, het gevoel niet begrepen te worden of de ander niet echt te kunnen benaderen. Aangezien spreken en luisteren zozeer verweven is met het gebied van de persoonlijke en sociale transacties, komen communicatieproblemen meestal niet alleen. Niettemin is het belangrijk dat partners leren op de golflengte van de ander afgestemd te zijn.

- **Gemeenschappelijkheid.** In het huwelijk wordt vorm gegeven aan een eigen sociaal gebied. Emotionele behoeften en behoeften aan bescherming en koestering komen hierin samen. Dit vergt wederzijdse aanpassing aan elkaars gedrag, gewoonten en rituelen. Een breed spectrum ontvouwt zich hier: van een gezamenlijk dagritme tot de vormgeving van 'gezellige' momenten, van de wijze waarop de maaltijd wordt gebruikt tot de wijze waarop man en vrouw gasten ontvangen of in het publiek met elkaar omgaan. Ook de vormgeving van seksuele gedragingen behoort tot dit gebied. Ontbreekt hierin de overeenstemming en afstemming op elkaars wensen en behoeften dan kan er verwijdering en vervreemding tussen partners optreden. Het vormgeven van een gemeenschappelijk sociaal leven in het huwelijk is een antwoord op sociale en emotionele behoeften. Schieten partners hierin tekort dan zal de hulpverlener hen moeten ontdekken aan hun verantwoordelijkheid op dit gebied.
- **Productiviteit en creativiteit.** In een serieus huwelijk zullen de partners proberen hun relatie tot bloei te brengen. Dat betekent dat zij een gezin stichten en vervolgens ook willen toenemen in welvaart en positie. Dit doet een beroep op creatieve mogelijkheden van man en vrouw: het vermogen kinderen te krijgen, het vermogen een huishouden te bestieren, de kans om eigen krachten te benutten en te werken met eigen creatieve mogelijkheden. Mensen weten zich bevestigd en erkend wanneer zij vooruitgang boeken in het werk dat zij doen. Het tot bloei brengen van een huishouden moet nadrukkelijk een gezamenlijke onderneming zijn. Het moet rusten op de bijdrage van beide partners. Ook hier kunnen verhoudingen uit het gareel raken wanneer de ene partner de bijdrage en creativiteit van de ander beknot, waardoor deze niet tot zijn recht komt. Mensen kunnen zich onnuttig en ongelukkig voelen als zij reeds door hun echtgenoot of door de begrenzingen van het huwelijk in hun mogelijkheden geremd voelen. Verantwoordelijkheid dragen betekent hier letterlijk: ruimte maken voor de ander.

Hantering

Enkele opmerkingen over de praktische hantering van deze benadering.

1. Op elk van deze domeinen moet het komen tot een bevredigende verhouding die past bij

de positie, talenten en mogelijkheden van beide huwelijkspartners. Dit noemen we 'complementariteit'. Complementariteit betekent dus geen gelijkheid. Het betekent dat beide partners elkaar aanvullen, elkaars sterke kanten waarderen en benutten, elkaars zwakke kanten compenseren en zo daadwerkelijk in liefdevolle betrokkenheid op elkaar helpen. Ontbreekt deze 'complementariteit' dan raakt de relatie uit balans, bouwt zich frustratie op en kan er onvrede over de relatie ontstaan.

de gezindheid van Christus en de vruchten van de Geest hebben op de praktijk van het huwelijk een weldadige uitwerking

2. Zowel de notie van het 'startkapitaal' als de vormgeving van de vier verantwoordelijkheidsgebieden kan worden verbonden met bijbelse gegevens. De Bijbel spreekt immers over het huwelijk als liefdesverbond en over het doel van het huwelijk. Het spreekt ook over wat het betekent voor de mens gezag te dragen over relaties, over de betekenis van spreken en luisteren, over de sociale natuur van de mens en over arbeid en vruchtbaarheid.
3. Deze benadering dient verder ook nadrukkelijk in het licht te worden gesteld van de betekenis van de verlossing in Jezus Christus en de levensvernieuwing door de Heilige Geest. De weg naar elkaar is niet in de laatste plaats een geestelijke weg; vergeving, verzoening, toewijding zijn geen vanzelfsprekende krachten, maar worden geschonken door Gods genade.

Tot slot

In dit artikel hebben we geprobeerd de contouren van een bijbelse benadering voor de huwelijkspraktijk te schetsen. Deze benadering wordt niet ontwikkeld om alleen gebruikt te worden als zich al problemen hebben voorgedaan en het van urgent belang wordt te onderzoeken wat er aan de huwelijksrelatie schort. Deze benadering kan ook uitstekend dienst doen in situaties van huwelijksvoorbereiding. Steeds vaker wordt in kerkelijke context immers iets gedaan op het gebied van huwelijks catechese. De handvatten die hier worden beschreven, kunnen daarin hun dienst bewijzen. In elk geval zullen wij de ontwikkeling hiervan verder ter hand nemen.

Drs. Femmianne Groen-Bredewold is onderzoeker bij het lectoraat Samenlevingsvraagstukken aan de Gereformeerde Hogeschool in Zwolle en ontwikkelaar van de hier gepresenteerde christelijke partnermethodiek.
Prof.dr. Roel Kuiper is lector Samenlevingsvraagstukken aan de Gereformeerde Hogeschool in Zwolle.

Geref. Kerkboek 2006 gezang 120:

Dat uw ogen nacht en dag

In november 1999 nam de Gereformeerde Kerk te Hengelo (O) een nieuw kerkgebouw in gebruik. Het gebouw, dat de naam 'Kristalkerk' kreeg, was ontworpen door architect Jan Borkent uit Apeldoorn. Bij de ingebruikname werd het lied 'Dat uw ogen nacht en dag' van Ria Borkent gezongen.

J. Smelik ■

120 Dat uw ogen nacht en dag

1 Dat uw o-gen nacht en dag
rond dit huis ge-n-epend zijn
en uw woord zich met ge-zag
laat ver-staan voor groot en klein.
Gun het licht aan uw ge-meen-te
in het dui-s-ter van de tijd,
op-dat e-del dit ge-steen-te
stra-len mag in een-wig-heid.

2 Dat uw handen wereldwijd
zijn gevouwen om uw volk.
Gij die nadert in de tijd
overdek ons met uw wolk.
Onherbergzaam is het leven
sinds de mens vertrouwen brak,
maar Gij wilt bescherming geven,
in uw naam een onderdak.

3 Dat uw adem leven wekt
zodat mensen niet vergaan,
maar het wonder zich voltrekt,
stenen levend zijn voortaan.
Wij zijn heen van uw geboenis,
Gij geeft vorm en Gij versiert.
Bouw uw hofstad, uw gemeente –
tot uw bruid haar hoogtij viert.

Het lied was vier jaar eerder gepubliceerd in *Zingend Geloven* (deel 5). En later, in 2003, nam Ria Borkent het op in haar bundel *Zing met de hemelboden* (77 kerkliederen voor gemeente en cantorij). In deze bundel staat als opschrift boven: 'Openingslied. Naar aanleiding van Salomo's tempelgebed, 1 Koningen 8:29a'. Salomo bidt in het genoemde schriftgedeelte: "Wees dag en nacht opmerkzaam op wat er gebeurt in deze tempel, de plaats waarvan u zelf hebt gezegd dat daar uw naam zal wonen." Met deze woorden is dus meteen de kern van het lied weergegeven.

Het lied gebruikt veel beelden die aan de Schrift ontleend zijn. In het eerste couplet spelen motieven van licht-donker een hoofdrol, terwijl in vers 2 beelden rond 'geborgenheid' en 'bescherming' centraal staan: overdekken met een wolk, herbergen, onderdak geven, wonen in Gods naam (vgl. ook 1 Kon. 9:3). In het slotcouplet gebruikt Ria Borkent de metaforen 'levende stenen', kerk als 'bruid van God' en kerk als 'woonplaats van de Koning' (vgl. 'hofstad'). Naar mijn smaak dreigen de beelden in de twee slotzinnen wel wat teveel over elkaar heen te tuimelen. Je kunt lezen: 'bouw uw hofstad op tot uw bruid' maar ook: 'Bouw uw hofstad tot het moment dat uw bruid haar hoogtij viert'.

Behalve de woorden uit 1 Koningen 8 wordt in de liedtekst aan andere bijbelplaatsen gerefereerd. In het tweede vers wordt (indirect) verwezen naar de reis van het volk Israël door de woestijn ('onherbergzaam'- regel 5), toen de wolk van de Here met Israël optrok (zie Ex. 40). In couplet 3 herkennen we de bekende woorden uit 1 Petrus 2:5: "en laat u ook zelf als levende stenen gebruiken voor de bouw van een geestelijke tempel". Bovendien gebruikt Ria Borkent het beeld uit Openbaring 21 over het Nieuwe Jeruzalem. In datzelfde hoofdstuk wordt het beeld gebruikt van de kerk als bruid. Het lied maakt als het ware een beweging van

‘kijken/ogen’ (couplet 1) via ‘handelen/handen’ (couplet 2) naar ‘beademen/doen (her)leven’ (couplet 3).

Het lied laat zich onder meer uitstekend gebruiken als openingslied in een kerkdienst.

Melodie

In *Zingend Geloven* (1995) is het lied opgenomen met een melodie van Feike van Tuinen. Deze melodie staat ook in *Zing met de hemelboden*, maar in deze bundel is eveneens een nieuwe melodie geplaatst van Luuk Sikkema (organist van ‘De Rank’ in Zuidhorn en werkzaam bij orgelbouwer F.R. Feenstra te Grootegast). Deputaten Kerkmuziek (en de synode) hebben ervoor gekozen om de melodie van Sikkema in het *Gereformeerd Kerkboek* op te nemen.

Het is een melodie die op een prachtige, natuurlijke wijze de tekst draagt. De componist

heeft gekozen voor de aloude BAR-vorm, waarbij de regels 1 en 2 dus herhaald worden in de regels 3 en 4 (tezamen het ‘Aufgesang’), terwijl de regels 5 t/m 8 het ‘Abgesang’ vormen. Karakteristiek voor de melodie is onder meer de afwisseling van een tweedelig en dieldelig metrum. Dat is minder ingewikkeld dan het misschien lijkt. Tenminste, in psalm 42 komen we eenzelfde soort metriek tegen en die melodie zingen we ook zonder problemen. U helpt uzelf al flink vooruit wanneer u de regels twee aan twee in één adem zingt.

Melodisch gezien zal de derde noot van de vijfde regel wellicht enige aandacht vragen: mogelijk dat u daar de neiging heeft om geen b maar een c te zingen (conform het begin van regel 4).

Dr. Jan Smelik is hymnoloog-musicoloog en woont te Zuidhorn.

Commotie voor de promotie

Ik heb gearzeld: zal ik naar de promotie van collega P.L. Voorberg gaan? Hij had mij vooraf weliswaar geen exemplaar van zijn proefschrift toegestuurd (terwijl ik al wekenlang de pakketpost in de gaten hield). Toch ben ik gegaan. Dankzij de ingezonden brieven in het ND. Een promotie waar commotie aan vooraf gaat, moet je meemaken!

Wettig en waar

Op maandag las ik het interview met ds. Voorberg in het Nederlands Dagblad over zijn boek *Doop en kerk*. Het gaat over een vraag die al sinds de 3^e eeuw speelt: hoe oordeelt de kerk over de doop die elders bediend is? Voorberg staat een ruime erkenning van de doop voor, terwijl hij een scherpe markering van de kerk leert. Hoe zijn die twee te verenigen? Door te onderscheiden tussen wettige doop (bediend in een ware kerk) en geldige doop (elders bediend). En ja hoor, de volgende dag: ingezonden stukjes. Het onderscheid tussen wettige en geldige

doop is een aanstoot, evenals die tussen ware en valse kerk. Een van de brieven schrijvers maakt zich bekend als lid van de GKv, en schaamt zich voor zo’n dominee. Wat de brieven schrijver niet vermeldt, is dat hij ook een medewerker in dienst van een deputaatschap van deze kerken is.

Hij vindt dat dr. Voorberg ‘met arrogant gemak de Nederlandse kerkgenootschappen’ bij langs gaat en de maat neemt. Ook ‘RK en PKN worden gewogen. En te licht bevonden.’ Terwijl Voorberg aangeeft: ik volg (oude) kerkelijke uitspraken.

Echt en concreet

De brieven schrijver meldt de ene kerk en één doop te belijden (met Nicea). ‘Dat is het stukje geliefde tekst die ik zondags hoor in evangelische, katholieke en reformatorische kerken.’ Hij reist op zondag nogal wat rond. Maar laat hij onderweg de geloofsbelijdenis van Nederland bij artikel 27-29 dicht? ‘Ik geloof in één kerk, ook al zie ik er vele’, schrijft hij. Wel, ik geloof niet in de kerk, maar in God drie-enig. En ik geloof ... de kerk - in die zin dat de kerk een geloofszaak is. Niet een vage grootheid - een kerk die overal is waar ik gelovige woorden hoor. De eenheid van de kerk kan niet zonder de concreetheid van de kerk in het Nieuwe Testament.

E.A. de Boer ■

De kerk is tegelijk de *plaats* waar het geloof in mij gevoed wordt. En dus kan ik niets met zo'n zin als 'Ik denk dat voor God het onderscheid er niet toe doet bij welke kerk we hoorden.' Ik vind het niet eerbiedig hardop voor God te denken. Haal liever zijn Woord over de concreetheid van de kerk aan.

Waar ging het om bij de vraag van dooperkenning? Dat een gedoopt mens zich bij de concrete gemeente wil aansluiten. Bij de gemeente waar ik mijn dienst gekregen hebt. Dan gaan we samen na: wanneer, hoe en waar is hij/zij gedoopt? In wat misschien een kerkelijk oerwoud is, volg je het spoor van de doop terug! Om weer uit te komen bij dat wonder van eenheid in de kerk waar de gedoopte zich bij voegt. Waar jij dient.

Daar past een belijdenis van kerkelijke vaagheid en veelheid juist níét bij.

Vijftien stellingen

Men had ook christelijk geduld kunnen opbrengen. Het boek kopen. Of, als ik, de stellingen inzien. In het exemplaar dat mijn broer (hij dus wél) gekregen had is stelling 1: 'Een elders bediende doop kan erkend worden zonder waardeoordeel over de andere kerkgemeenschap.' Dat lijkt me een nogal royale erkenning! Stelling 9? 'Vanuit artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis valt niet iedere kerkgemeenschap te typeren.' Mooi, toch? Ik zie ernaar uit Voorbergs dikke, tijdens de promotie geprezen, boek te lezen. Het spoor van de dopeling naar zijn of haar doop terug te volgen als spoor van Gód. En heen naar de actuele ontmoeting in de kerk. Om de eenheid te vieren.

Dr. Erik de Boer

PERSBERICHT

Zendtijd voor kerken

Geloven ... zinvol ?!

Op **D.V. zondag 4 februari** wordt een kerkdienst uitgezonden van de Gereformeerde Kerk (v) te Leusden op de televisie via **Nederland 2, 11.00 uur**.

Ds. Hans van Benthem spreekt over het thema 'Wat heb je aan het geloof?' De samenzang wordt begeleid door organist Anton Munneke. Aan de dienst wordt ook meegewerkt door Idelet van Benthem - van den Akker op piano en de cantorij o.l.v. Riet de Boer – Boertien.

INVENTARIS

vertrouwd verzekerd

speciale verzekeringen voor kerken, zorginstellingen en monumenten

De premie is laag en de dekking is hoog.
Wat wil je nog meer?

Postbus 500 5240 AM Rosmalen www.donatus.nl tel. 073 - 5221700